

Naše mal. postopanje ima določilo, s katerim označene hibe sedaj urejenega zaslišanja strank kakor prič lahko praksa odstranjuje kolikor toliko. Odstavek 2, §-a 55. dovoljuje sodniku, da sme najprvo zaslišati stranko, katera je protivna dokazadolžni stranki. Tega ustanovila naj bi se posluževal koiikor moči malotni sodnik, najprvo zaslišal protivno stranko, za njo pa dokazovatelja samo tedaj, ako bi on, čeprav je opozorjen na zapriseženo izpoved svojega protivnika, nikakor ne odnehal zahtevati, da tudi njega zasliši kakor pričo. Koliko naj sodnik verjame jedni ali drugi stranki, to se prepušča njegovi vesti; če je verodostojnost obeh strank jednaka, je bolje, da se veruje protivniku dokazovatelja, ker dokazovatelj laglje dokaže svojemu protivniku, da je krivo pričal, nego li narobe.

Iz pravosodne prakse.

Civilno pravo.

a) Solastnina, užitna ali najemna pravica? Lastnik ali najemodavec ni zavezan, da bi uživavcu ali najemniku poslopje, katero je naključje popolnoma uničilo, znova zgradil ali pa za to odškodnino plačal.

Alfonz grof A. in drugovi vložili so proti deželnemu odboru kranjskemu kot zastopniku dežele kranjske pri deželnem sodišči v Ljubljani tožbo: Dežela kranjska mora dne 17. februarja 1887. l. pogorelo gledišče, v katerem so tožitelji imeli pravico, da so, plačavši podjetniku vstopnino za partêr, oziroma nekateri letno podporo 10 gld. 50 kr. av. v., udeleževati se vseh javnih, v tem gledišči prirejenih predstav, v teh ložah po njih prostornosti, — popolnem takšno, kakeršno je poprej bilo in na istem mestu zgraditi znova, ali pa, ako tega ne more ali ne mara, posameznim tožiteljem plačati odškodnino, ki je primerna kapitalni vrednosti posameznih lož. Ta vrednost naj se likviduje s posebno tožbo.

Deželno sodišče odbilo je tožbo z razsodbo z dne 26. aprila 1890, št. 2455 iz naslednjih razlogov:

Nekdanjo stanovsko jezdarno pre naredili so l. 1764. tako, da je služila glediškim predstavam in plesnim zabavam. Stroške za to pre naredbo plačala je nekaj dežela, nekaj pa so se pokrili s kupnino, ki se je nabrala od zasebnikov s prodajo lož. Za upravo tega poslopja postavljen je bil posebni nadzornik in uvedena posebna računska knjiga. Ko pa poslopje ni več zadoščalo svoji svrhi, pre naredili so koncem poprejšnjega stoletja gimnazijsko poslopje na Št. Jakobskem trgu v Ljubljani v reduto. Ker so potrebščine za gledišče vedno bolj naraščale, odkazali so stanovi tudi dohodke dveh hiš, ki sta poprej šolskim svrham služili, glediskemu zalogu.

Za časa Francozov l. 1809. bila je vsa stanovska in deželna lastnina zasežena. Po odhodu Francozov pa se je z raznimi dvornimi in drugimi dekreti z let 1814.—1834. ta lastnina vrnila in lastninska pravica stanov na omenjenih 4 poslopih izrecno priznala ter odredilo se je, da glediški zalog, ki je sestojal iz dohodkov omenjenih 4 hiš, ne bodi v nikaki dotiki z deželno blagajnico, da se ta zalog sam vzdržuj in svoje potrebščine sam zalagaj, da bodi pod posebno upravo in da stanovom ni več voditi gledišča.

Dohodki glediškega zaloga pa niso zadoščevali vsem potrebščinam, in omenjena poslopja prišla so celo zaradi zaostalih davkov pod politično sekvestracijo in prav, ko se je sekvestracija zopet odstranila, odredilo se je, kakor uže zgoraj omenjeno, da se izroči posebna uprava glediškega zaloga kranjskim stanovom pod pogojem, da se ta zalog upravlja ločen od stanovskega glavnega zaloga.

Leta 1841. bilo je treba gledišče pre narediti in odbor stanovskih zastopnikov (Ständisch-Verordneten-Stelle) pozval je dne 29. dec. 1841 posestnike lož, naj se udeležé obravnave, ki bode dne 16. februarja 1842 glede potrebnih pre naredb in njih prispevkov, in sicer gotovo, ker je od uspeha te obravnave z večine zavisen daljni obstanek gledišča. Gledišče se je pre naredilo in razširilo, a v to potrebni stroški so se založili s prispevki, katere so posestniki lož vsak po 200 gld. plačali, potem s kupnino za 9 lož, ki so se v razširjenem gledišči na novo napravile, t. j. 8200 gld., in pa s posojilom iz stanovskega glavnega ali pokrajinskega zaloga. Glediški zalog in vse druge stanovske zaloge prevzel je ustavni deželni zastop v svojo upravo, a tudi sedaj smatral se je glediški zalog

vedno za posebni zalog in je ločen v proračunih ter v računskih zaključkih.

Od vseh 69 lož bilo jih je v posesti zasebnikov 53; ostalih 16., med temi tudi takozvana dvorna loža, pripadalo je glediskemu zalogu in te lože so, razun dvorne lože, vselej oddale se na korist glediškega zalogu.

Iz priloženih listin je razvidno, da so stanovi, odnosno odbor stanovskih zastopnikov, prepustili kupcem lože popolno nepreklicno lastnino, in to kaže osobito tudi dodatek pogodbi z dne 23. sept. 1766, sklenjeni med deželno kranjsko in Rihardom grofom Turjaškim, katera slove, da ima kupec pravico, razpolagati s svojo ložo, kakor se mu ljubi, le prepovedane so mu vse zunanje izpremene in olepšave. S pogodbo, katero je sklenil odbor stanovskih zastopnikov kot zastopnik glediškega zalogu, dne 4. dec. 1849 in odobril gubernij ter potrdil deželni zbor, prodala se je loža 39. za 1000 gld. E. vitezu Andriolliju in izročila mu v popolno in nepreklicno lastnino proti temu, da vsakokratni posestnik plača letni prispevek 10 gld. konv. denarja vsakokratnemu podjetniku gledišča; kupec pa se je v to zavezal za se in za svoje pravne naslednike.

Lože bile so predmet raznovrstnemu zasebnopravnemu prometu; zastavljali so jih radovoljno in zvršiloma prodajali in dedovali. Odbor stanovskih zastopnikov, oziroma deželni odbor pisal je zaradi razpreglednosti posebno knjigo (Logengrundbuch). V to knjigo upisavali so vselej posestnike lož, če so dokazali pridobitev z listinami. Razun tega imeli so tudi zbirko listin o ložah.

Še tudi pozneje donášali so posestniki lož prispevke, osobito leta 1882., ko je bilo treba gledišče nekoliko prenarediti zaradi nevarnosti ognja.

To gledišče uničil je v noči dne 17. febr. 1887 požar tako, da je ostalo le še zunanje zidovje in da je tudi zidovje okoli pozorišča jako trpelo; to je notorično in tudi dokazano po posebnem zvedenškem izvidu v večni spomin.

Poslopje je bilo pri zavarovalni družbi »Riunione adriatica« zavarovano. Tudi posestniki lož so plačevali po 3 gld. na leto od vsake lože kot zavarovalni prispevek deželni blagajnici. Zavarovalna družba izplačala je po požaru 60.000 gld. deželnemu odboru kranjskemu. Od tega zneska odkazal je deželni zbor s sklepom z dne 21. jan. 1888 posestnikom lož po 300 gld. za celo ložo.

Po soglasnem priznanji obeh strank so imeli posestniki lož pravico, da so plačavši vstopnino, odmerjeno za partêr, v svojih ložah udeleževali se vseh predstav v tem gledišči, katero je sedaj za deželo kranjsko vpisano v kranjsko deželno knjigo v vložku št. 44; dalje so imeli ti posestniki lož pravico, da so svoje lože za posamezne slučaje ali tudi za celo sezono smeli dati v najem ali pa tudi prodati. Predstave je prirejal kak podjetnik, kateremu se je poslopje zadnji čas oddajalo pod pogoji, dogovorjenimi z deželnim odborom. V dogovoru med posestniki lož in deželnim odborom z dne 13. junija 1883 dovolilo se je posestnikom lož nekoliko upliva pri izvolitvi podjetnikove osebe in pri določitvi, kaj je storiti podjetniku; vender toženec zanika pravomočnost tega dogovora.

Tožitelji trdijo, da so za časa požara bili zakoniti posestniki v tožbi imenovanih 44 celih in 6 polovičnih lož. To pravico do lož, kakeršna je po svojem obsegu zgoraj označena, imenujejo tožitelji pravico užitka, ki jim pristojna na glediškem poslopji, oziroma na ložah, kot delih tega poslopja, in zahtevajo oziraje se na določila § 514. obč. drž. zak., da dežela kranjska kot lastnica služne stvari prizna to pravico užitka, da zgradi gledišče z 69 ložami v istem obsegu in v isti legi, s parterjem, s pozoriščem in s postranskimi prostori vred, ako pa tega ne more ali noče storiti, da plača za pogrešani užitek odškodnino, glavnični vrednosti posameznih lož primerno, katera se bode še posebej likvidovala.

Toženka je zanikala najprvo aktivno legitimacijo tožiteljev, češ, ti niso dokazali, da jim gre pravica do lož.

Ta ugovor je pa neutemeljen. Najprvo je treba opomniti, da je deželni odbor, izvršujoč sklep deželnega zbora, posestnikom lož poslal dopis z dne 1. majnika 1888, št. 816, s katerim jim priobčuje sklepe deželnega zbora glede glediškega vprašanja, in naznanja, da se jim bode izplačala zavarovalna svota. S tem dopisom priznala je dežela nedvojbeno, da je pristojala osebam, imenovanim v tem dopisu, oziroma njihovim pravnim naslednikom, za časa požara pravica do lož. Pri onih tožiteljih, ki upirajo svojo legitimacijo na ta dopis (in teh je velika večina) torej ni dvomiti ob upravičenju za tožbo, kajti na nadaljnji ugovor toženkin, da deželni odbor za takšno priznanje ni bil upravičen in da torej njegovo priznanje ni zavežno, se ni moči ozirati, ako uvažujemo, da je deželni zbor deželnemu odboru naročil, naj dá odškodnino, ki jo zavarovalna družba izplača

posestnikom pogorelih lož, na izvoljo in da je deželni odbor, izvršuje to naročilo in kot upravitelj gledišča in drugih, s tem sovisnih rečij, ta dopis poslal posestnikom lož. Za ostale posestnike lož dokazana je aktivna legitimacija nekaj z drugimi listinami, nekaj s priposedovanjem.

Isto tako neopravičeno pa je, prerekati pasivno tožno legitimacijo, češ da je baje le glediški zalog smatrati za pravega toženca. Po listinah, priloženih od tožiteljev samih, je baje glediški zalog, ki ga je smatrati tudi za prodajalca, popolnem ločen od deželnega zaloga in je samostalna pravna oseba. Le glediški zalog more imeti zaveznosti nasproti tožiteljem, dežela kranjska pa k njim nikdar ni stopila v pravne odnošaje. Tako trdi toženka. Ali dežela kranjska je nedvojbeno lastnica glediškega poslopja, čigar užitek tožitelji zahtevajo. Na deželo kranjsko prešel je tudi glediški zalog, čigar raba in uprava pristojna po §§ 20, 21 dež. reda deželnemu zastopu kranjskemu. Deželni zastop se je v svoji seji z dne 21. januarja 1888 nedvojbeno izjavil, da je zalog, namenjen glediškim svrham, deželna imovina, da je njegova ustanova le slučajna, in da mora deželnemu zastopu ostati pravica, prosto razpolagati s tem zalogom.

Vzlic temu pa je tožbena zahteva v svoji celoti neutemeljena.

Če se pretresa kako pravno razmerje, odločilen je položaj, ki obstoja za časa njegove ustanove. Na to stran je pa dokazano, da so stanovi dežele kranjske nekdanjo jezdarno, t. j. del stanovske imovine odločili v glediške svrhe. Vender pa ni dognano, da naj to poslopje trajno, za vse čase služi tem svrham, še manj pa, da so stanovi, oziroma kranjska dežela kot njih pravna naslednica, zavezani, to poslopje zopet postaviti. Tako tolmačenje pojma ustanove bilo bi tudi proti jezikovnim pravilom. Ustanova je dovršena, kedar se izroči namenjeni predmet, a kake dolžnosti več ustanovniku, brez posebnih določil nikakor ni moči nakladati. Ne glede na to, pa s to ustanovo deželne imovine nikdor ni pridobil zasebnih pravic, na katerih podlogi bi mogle tretje osebe iz zasebnopravnega naslova pōtem civilne tožbe zahtevati, da se ustanova natanko izpolnjuje. Ustanova se presojuje le z javnopravnega stališča.

Zasebnopravni odnošaji med deželo in tožitelji, oziroma njih pravnimi predniki so se še le ustanovili s pogodbami, s katerimi so se prodale lože. S temi pogodbami pridobili so kupci lastnino lož, ali

bolje, kar tožitelji tudi sami razlagajo, pravico, da smejo predstavam v ložah prisostvovati ali lože drugam oddajati. Tej pravici, ki so jo pridobili kupci, plačavši kupnino, odgovarja zaveznost dežele, kupcem pustiti izvrševanje pridobljene pravice, ne motiti jih v tem izvrševanju, ampak skrbeti osobito pri oddaji gledišča podjetnikom za to, da se posestnikom raba lož nikdar ne zabrani. Ako je dežela posestnikom lož dovolila izvrševanje te pravice in skrbela, da tega izvrševanja tudi drugi ne ovirajo, zadostila je za-se popolnoma dvostranski pogodbi. Posestniki lož pa ne morejo niti iz javne ustanove izvajati kake zasebne pravice niti ne morejo dokazati, da je dežela, bodisi pri prodaji lož, bodisi pozneje njim podelila kaj več pravic, ali pa prevzela obširnejših dolžnostij. Tožitelji sami priznavajo, da jim dežela ali njen zastop nikdar ni zabranila izvrševanja njihovih pravic. Ako je pa nadaljnje izvrševanje te pravice onemogočilo naključje, za katero dežela ni odgovorna, potem zadene to naključje deželo in posestnike lož, deželo, ker je izgubila poslopje, posestnike, ker so izgubili svoje pravice, katerih obstoj je bil zavisen od obstoja poslopja.

Tožitelji sami priznavajo, da dežela ni zavezana, prirejati predstav, oziroma za prirejanje pridobiti podjetnika. Ako pa dežela niti v to ni zavezana in je torej popolnem upravičena ložne pravice izjaloviti, neoddavši gledišča, potem je gotovo tudi ni moči siliti v to, da poslopje z nova postavi, ker je izvrševanje omenjenih pravic postalo po naključji nemožno.

Tudi so bile stranke vedno prepričane, da dežela ni zavezana ustanove za vselej vzdržati. Ko so postala neka popravila v gledišči potrebna, pisal je odbor stanovskih zastopnikov dne 29. dec. 1841 posestnikom lož, da je od ugodnega uspeha pogajanj o prispevkih k popravilom največ zavisen daljnji obstoj stanovskega gledišča. V istem smislu pozival je dopis istega oblastva z dne 12. dec. 1851 posestnike lož, naj marljivo podpirajo gledišče, ker najemščina od lož popolnem odpade in ker je obstoj gledišča v nevarnosti. Tudi posestniki lož so bili prepričani, da dežela ni zavezana v trajno vzdržanje ustanove, in to razvidno je iz tega, ker so posestniki lož, kar tožitelji sami priznavajo, donášali prispevke.

Da bi se bilo to pravno razmerje, kakeršno je bilo v začetku ustanovljeno, pozneje na škodo dežele izpremenilo, tega niti tožitelji ne trdijo. To razmerje so tudi pogodniki, ko so sklepali kupne

pogodbe o ložah, takisto razumeli, kajti smatrali so lože za kupni predmet in torej so, izročivši ta predmet, tudi njega nevarnost hoteli predeti na kupca.

K istemu zaključku pridemo, ako se pravno razmerje med obema strankama smatra za nekaj užitek, kakor sodijo tožitelji, ali pa za neko vrsto rabokupne pogodbe, kar je vsekakor pravilneje.

Brezdvomno pravica posestnikov lož ni pravica užitka na glediškem poslopji in uže iz tega razloga ne gre uporabljati §§ ov 514 in 515 obč. drž. zak. Ali neglede na to premine pravica užitka, ki je še pa tudi osebna služnost (§ 529. obč. drž. zak.), kakor vsaka služnost, po § 525. obč. drž. zak., ako pogine stvar; in ako se primerja to zakonovo določilo s §§ 514. in 515. obč. drž. zak., potem je jasno, da »zidanje« v teh §§ ne znači na novo postavljati kakega poslopja, nego brez tega le take stavitve, katere presegajo mero v § 513. obč. drž. zak. omenjenih navadnih popravil.

A tudi rabokupna pogodba se po § 1112. obč. drž. zak. razruši, ako pogine stvar, v rabo dana in pri naključni nezgodi ni nobena stranka drugi odgovorna. Poudarjati je tudi, da so tožitelji pridobili pravico le v določenem gledišči in na določenih ložah in da je ta pravica preminola, ko je požar uničil gledišče (§ 1447. obč. drž. zak.). Stanje, katero je povzročil požar, je takšno, da je smatrati gledišče za uničeno, — o tem po povedbah tožiteljev in po zgoraj omenjenem zvedenškem dokazu ne more biti dvojbe.

Konečno je tudi na to opozoriti, da po odloku političnega deželnega oblastva ni dovoljeno, gledišča na poprejšnjem mestu zopet postaviti.

Tožbeno zahtevo je bilo torej odbiti in tudi oni del zahteve se je odbil, ki meri na pripoznanje pravice, ker je s stvarjo preminola tudi pravica in toraj o kakem pripoznanju ne more biti več govora.

Proti tej razsodbi vložili so tožitelji apelacijo, katero je pa višje dež. sodišče v Gradci, potrdivši razsodbo prve instance, zavrglo z odločbo z dne 24. septembra 1891, št. 6326 iz nastopnih razlogov:

Tožitelji izvajajo svojo tožbeno zahtevo iz pogodeb, katere so sami, oziroma njih pravni predniki sklenili z deželo o prodaji lož, a potem iz ustanove gotovega dela deželne imovine za glediške

svrhe in iz zaveznosti dežele, izvirajoče iz te ustanove, da dežela rabi glediški zalog primerno njegovi ustanovi.

Ker v pričujočem slučaju ne gre za kako javnopravno razmerje, ampak jedino le za dokaz zasebnopravnega razmerja, katero je nastalo med tožitelji in toženo deželo po prodaji lož, to je jasno, da je za razsodbo odločilna jedino le vsebina sklenenih pogodb. Iz teh pogodb pa se da samo to izvajati, da je tožena dežela zavezana dopustiti, da se udeležujejo tožitelji v ložah, ki so postale njih lastnina, glediških predstav v poslopji, katero so stanovi namenili za gledišče. Zaveznosti stanov, oziroma dežele, skrbeti za to, da se prirejajo take glediške predstave, ne ustanavljajo omenjene pogodbe niti za gotov čas, še manj pa za vselej. To priznavajo tudi tožitelji sami v pravnih govorih in v apelaciji, kajti tožitelji sami navajajo, da o kaki zaveznosti dežele, prirejati glediške predstave, zá nje ni govora, da pa izhaja ta zaveznost iz tega, ker je dežela dolžna kot lastnica glediškega zalog, da porablja njegove dohodke za vselej v prirejanje glediških predstav. Ali je to mnenje utemeljeno, tega sodišču v tem slučaju ni soditi, ker tu gre le za zasebnopravno razmerje tožiteljev k deželi, ne pa za razmerje dežele nasproti glediskemu zalogu.

A tudi, ko bi to mnenje bilo utemeljeno, zaradi tega bi položaj tožiteljem ne bil ugodnejši. Pravni naslov, na kateri upirajo tožitelji svojo zahtevo, je in ostane vsebina kupoprodajnih pogodb, katere so se sklenile z nekdanjimi kranjskimi stanovi o ložah in čisto nedopustno je s tem spojiti vprašanje o dolžnosti dežele kot lastnice glediškega zalog in tako utemeljevati, vsebino kupnih pogodb presegajočo dolžnost dežele nasproti tožiteljem. Da bi pa stanovi, oziroma dežela ne bili zadostili dolžnosti, katero so prevzeli nasproti tožiteljem, da jim dopuščajo v poslopji, za glediške svrhe namenjenem v njih ložah udeleževati se glediških predstav, tega tožitelji niso niti trdili, še manj pa dokazali.

Tožiteljev pravica preminola je tudi po požaru, kateri je upelil poslopje z njih ložami, kajti goli slučaj zadene tistega, v kogar imovini ali osebi se pripeti.

Iz teh razlogov bilo je tožiteljev apelacijo zavreči in potrditi prvosodno razsodbo, nanašaje se tudi na njene, stvarnemu in pravnemu položaju primerne razloge.

Najvišje sodišče je izvenredno revizijo tožiteljev z odločbo z dne 11. februarija 1891, št. 14240 zavrglo in izreklo, da prvi instanci nista zakonu protivno tolmačili dotičnih zakonovih določil, ako pravnega razmerja tožiteljev k Ljubljanskemu gledišču glede lož nista smatrali niti za užitek celega poslopja v obče, niti za užitek posameznih lož, in tudi ne s tem, ko sta izrekli, da so pravice tožiteljev z naključnim poginom glediškega poslopja po §§ 525. in 1447. obč. drž. zak. preminole, tudi ko bi jih bilo smeti smatrati za omenjeno pravico užitka.

Dr. R. Pipuš.

b) K uporabi §§ 884. in 1062. obč. drž. zak.

Okrajno sodišče v Z. je z razsodbo z dne 12. septembra 1890, št. 3679 razsodilo: Toženi Jakob Z. je dolžan priznati, da je tožitelju Mihi O. dne 29. majnika 1890 prodal svoj travnik, parcelo 714 v vložku 133 kat. obč. D. za 1200 gld. in 5 gld. darila, da je tožitelj 605 gld. takoj odštel, da je bilo dogovorjeno: tožitelj, mora plačati ostanek kupnine 600 gld. o božiči 1890. l. brez obrestij, v dejansko posest travnika stopi takoj, pismo kupno pogodbo je napraviti v 8 dneh, da kupec vknjiži lastninsko pravico zase pri travniku takoj; toženec se mora te kupne pogodbe držati, drugače je tožitelj upravičen, da na podlogi te razsodbe vknjiži zase lastninsko pravico pri omenjenem zemljišči.

Razlogi:

Dne 29. majnika 1890. l. prodal je Jakob Z. tožitelju svoj travnik, parcelo 714 kat. obč. D., kateri je sam vpisan v vložku 133 kat. obč. D., za dogovorjeno kupnino 1200 gld. in 5 gld. darila hčeri prodajalčevi. Dogovorjeno je bilo, da plača kupec Miha O. 605 gld. takoj, ostanek 600 gld. pa o božiči 1890. l. brez obresti, potem da nastopi kupec dejansko posest travnika takoj, da se kupno pismo napravi v 8 dneh za vknjižbo lastninske pravice pri omenjenem zemljišči v prid Mihi O. Vse to sta potrdila priči Ferdo Z. in Fran S. z dodatkom, da se je ves dogovor vršil resno, prostovoljno, brez vnanjega upliva ter da je kupec takoj odštel 605 gld. Toženec ugovarja, da to ni res, da je on zmešan, ker je uže 81 let star, priznava pa, da mu je tožitelj 605 gld. odštel, katere je pa pozneje hči njegova nazaj nesla; ta hči pa trdi, da se ničesar ne

spominja. Če se uvažajo izjave navedenih klasičnih prič, po katerih je na podlogi § 137. obč. sod. reda smatrati popolnem dokazanem, da je Jakob Z. zadevni travnik pod navedenimi pogoji resno, brez upliva in prostovoljno prodal, tedaj se je kupna pogodba sklenila popolnem po določilih §§-ov 865. in 869. obč. drž. zak. in bilo je zategadelj tožbi ugoditi,

Toženec je vložil apelacijo in višje dež. sodišče v Gr. je z odločbo z dne 7. januarja 1891, št. 10048 prvosodno razsodbo predrugáčilo in zahtevo tožiteljevo odbilo iz naslednjih razlogov:

Toženec se v svoji apelaciji vzklicuje na določbo § 884. obč. drž. zak. Ali treba ni pretresati vprašanja, je li to zakonovo določilo tu uporabljati ali ne, kajti tožbeno zahtevo je odbiti uže zategadelj, ker ni utemeljena zaradi trditev tožitelja samega. Zahteva meri na pripoznanje kupne, določene dogovore obsegajoče pogodbe, in razsodba, katera izteče v tem pravnem prepíru, nadomesti naj pogodbeno listino. Jasno je, da je tej zahtevi moči ugoditi samo tedaj, ako tožitelj dokaže, da je s tožencem sploh bil sklenil kupno pogodbo, potem pa tudi, da je bila pogodba natančno dogovorjena s tistimi določbami, katerim zahteva pripoznanja. Po tožbeni zahtevi bodi toženec dolžan pripoznati, da se je bil zavezal izdati tožitelju v 8 dneh po sklenjenem kupu z dne 29. majnika 1890 kupno pismo z dovolitvijo, da tožitelj lahko pri kupljenem posestvu dá takoj vknjižiti lastninsko pravico sebi v prid — tožitelj torej bodi upravičen, da smé, ko plača drugo polovico kupnine, kar bi se naj zgodilo še le o božíči 1890. leta, svojo lastninsko pravico vknjižiti pri kupljenem posestvu. Ali tožitelj ni trdil niti v tožbi niti v pravdi, da bi bila dogovorjena takšna določba in tudi priči nista takega dogovora potrdili. Po navedbah tožbe se je pač nekaj določilo, gledé na izročitev kupljenega posestva v fizično posest tožiteljevo, ničesar pa se ni določilo za izročitev v zemljeknjižno posest. Te izročitve je mogel tožitelj po § 1062. obč. drž. zak. zahtevati le, ako ob enem odšteje vso kupnino. Če tožitelj hoče, da mu je toženec zavezan poprej izročiti, tedaj mora on dokazati dogovor, kateri bi ga upravičil kaj takega zahtevati. Takega dogovora pa on niti trdil ni. Tožbeno zahtevo, katera je po svoji naravi jednotna, bilo je zategadelj vso odbiti, kajti sodnik ni upravičen, da bi samovoljno izločeval pogodbene določbe in tako nekaj drugega prisodil, nego li je zahteval tožitelj. To, da je v tem času tudi uže druga polovica

kupnine zapadla v plačilo, ne more premeniti pravnega položaja, ker tožitelj zahteva to, da naj bi upravičen bil na podlogi bodoče razsodbe vknjižiti svojo lastninsko pravico, kar bi potem lahko storil, ne glede na to, je li plačal vso kupnino ali ne, to pa ne bi, kakor je zgoraj razloženo, utemeljeno bilo niti v zakonu, niti v določbah pogodbe, katere trdi tožitelj. Zategadelj je bilo apelaciji toženčevi ugoditi in tožbeno zahtevo odbiti.

Reviziji tožiteljevi je najvišje sodišče z odločbo z dne 8. aprila 1891, št. 4497 ugodilo, predručilo višjesodno razsodbo, a obnovilo razsodbo prve instance.

Razlogi.

Po tem, kar sta soglasno izpovedali nesumni priči Ferdo Z. in Fran S., ne more biti prvič dvojbe, da se je toženec kupčiji, zaradi katere gre ta pravda, udal s potrebno resno voljo in zadostnim premislekom; to zlasti izhaja tudi jasno iz tega, da je večkrat zatrjeval, kako mu je resen ta sklep, da je naglašal, kaj ga je nagnilo v ta sklep, da se je delj časa obravnavalo, kolika bode kupnina, in naposled iz tega, da so se vršile tiste obličnosti, katere so v deželi v navadi in rabi za ukrepitev vzajemno zaveznega dogovora. Drugič pa po izpovedih prič ni moči misliti, da bi bili pravdni stranki nameravali, perfekcijo posla zavisno storiti od naprave pogodbenega pisma; dogovor, da bodi ta listina napravljena v 8 dneh, drugače nastopi kazen — poziv tožitelja, naj za napravo pogodbene listine poišče potrebnih pisem pri toženci — določba, da tožitelj takoj nastopi fizično posest ter da je zavezan prevzeti od Kresa naprej davek: vse to izraža očitno voljo sopogodnikov, da hočeta smatrati ustni sklep pogodbe za pravovezen in pozneje zapisati ga zgolj zaradi zemljeknjižnega prenosa lastnine. Določilo § 884. obč. drž. zak. torej tukaj ne more priti v uporabo. Tožbeni zahtevi pa se tudi ne protivi to, kar piše § 1062. obč. drž. zak., ker je tožitelj, kar je dokazano, polovico kupnine takoj plačal, in mu je za plačilo druge polovice toženec dovolil rok do Božiča 1890. leta, ker je torej zahteva, naj se mu kupni predmet izroči, upravičena po zakonu. Po vsem tem bilo je obnoviti prvosodno razsodbo, katera je po svojih razlogih še nadalje utemeljena stvarnemu položaju primerno.

c) **Tožba in sporno postopanje ni prikladno za zahtevo dostojnega živeža med zakonci.**

Katarina D. je dne 25. septembra 1889 vložila proti svojemu zakonskemu možu Ivanu D. tožbo, v kateri je navedla, da se je poročila s tožencem Ivanom D., da je ž njim živela v skupnem hiševanju do avgusta 1886, kedar jo je toženec brez razlogov od sebe pognal, tako da je morala iti k tujim ljudem služiti; ona je poskusila večkrat, da bi jo mož Ivan D. v svoje hiševanje vzel, bila je pripravljena izpolnjevati mu vse zakonske dolžnosti, a vse zastonj; naposled, da je dala svojega moža Ivana D. poklicati v juliji k občinskemu predstojniku, da bi ga on pregovoril, naj tožiteljico vzame k sebi in ž njo ravna kot s svojo ženo, Ivan D. pa da je tudi tu z vso odločnostjo izjavil se, da s tožiteljico noče živeti v zakonski vkupnosti. Na podlogi tega je Katarina D., ponudivši dokaze, zahtevala, ker je njen soproog posestnik kovačije in samostojen kovaški obrtnik, da naj bode obsojen dajati jej, primerno njegovemu imetju in stanu, vsaki dan po 20 kr. za življenje tako dolgo, dokler je ne vzame v zakonsko vkupnost.

To tožbo je okrajno sodišče v H. sprejelo in z odlokom z dné 26. septembra 1890, št. 19440 določilo narok za sumarno postopanje.

Na pritožbo Ivana D. proti temu odloku je višje deželno sodišče v P. z odločbo z dné 21. oktobra 1890, šte. 25.868 ta odlok predručilo tako, da se tožba, ker za sporno postopanje ni sposobna, odvraca, kajti o dajanji dostojnega živeža med zakonci ni odločevati na podlogi tožbe in spornega postopanja, nego le na zahtevo jedne stranke po uradnem preiskovanji vseh okolnostij po § 14 lit. a) ces. pat. z dné 20. novembra 1852, šte. 251 drž. zak., in tožba, kakor tudi sporno postopanje ne velja za take slučaje,

Pritožbi Katarine D. na to odločbo najvišje sodišče ni ugodilo, nego je z odločbo z dné 16. decembra 1890, šte. 14.724 potrdilo razloge višjega dež. sodišča.*)

*) Ta odločba se ne ujema z dosedanja judikatura najvišjega sodišča. Prim. odločbe v Gl. Ung. W. šte. 10.532, 6683, 4341, 8398, 8688.

d) K eksekuciji na bodoče dolžnikove tirjatev.

Pavel M. dolguje firmi G. & L. iz raznih eksek. naslovov 560 gl. — Njegovo posestvo se zaradi tega eksekutivno proda in pri likvidacijskem naroku se pokaže, da je iz najvišjega skupila v znesku 300 gld. pokriti najprvo tirjatev eksekutove žene Marije M. iz ženitvanske pogodbe na doti v znesku 400 gld., na zaženilu v znesku 400 gld. in udovščini v letnem znesku 200 gld. — a še le potem pride tirjatev firme G. & L. do poplačila. Zategadelj poprosi ta firma, naj se za njeno tirjatev dovoli eksek. rubežen vseh obrestij, tekočih od založnega kapitala, kateri se pri razdelitvi najvišjega skupila določi za zastavne tirjatve Marije M

Dež. sodišče v Lj. je z odlokom z dne 14. februarija 1891, št. 1357 to prošnjo odbilo, ker firma G. & L. prosi eksekutivne rubežni vseh obrestij, tekočih od založnega kapitala, kateri se morebiti pri razdelitvi skupila za eksek. prodano posestvo Pavla M. nakaže za zastavne tirjatve Marije M. na doti, na zaženilu in na ekvivalentu za živež, vkupe v znesku 1000 gld., hoče torej zarubiti obresti, ki še niso nakazane zvršencu iz skupila, katerih še ne poseduje in katerih, predno niso nakazane, ni moči niti prodati niti tirjati — zato pa tudi iz njih do tistih dob ne more dobiti plačila in je torej prošnjo za sedaj odbiti po smislu § 448. obč. drž. zak., § 340. obč. sod. reda in § 1. dvor. dekr. z dne 29. majnika 1845 št. 889 zb. prav. zak.

Višje dež. sodišče v Gr. je na rekurz firme G. & L. z odločbo z dne 4. marcija 1891, št. 2580 prošnji ugodilo in sicer, zategadelj, ker prositeljica prosi eksek. rubežni zadevnih obrestij za slučaj, če bi bil užitek obrestij priznan njenemu dolžniku Pavlu M., potem ker ni nobenega zakona, kateri bi prepovedoval voditi eksekucijo gledé dolžnikovih še negotovih tirjatev, in naposled, ker deželnemu sodišču v tem slučaju, ko gré le za prvo stopnjo eksekucije, ni bilo preiskavati vprašanja, je li kaj takega po pravu mogoče.

